

La heltene få rope et siste hurra

Feiring eller forsoning? Ser vi bakover eller fremover på 50-årsdagen for tyskernes kapitulasjon i Norge 8. mai?

Kanskje bør 50-årsdagen for Nazi-Tysklands endelige sammenbrudd få bli veteranenes siste hurra. Kalenderen er ubønnhørlig, og så får etterkrigsgenerasjonene – den tredje av dem har forlenget begynt på skolen – ta fatt på fremtiden når flaggene har valet fra seg.

De norske flaggene. Det kom en formastelig tanke fra en ordfører i Snåsa om at den tyske Oslo-ambassadør kunne inviteres til en høytidelighet hvor blikket skulle rettes fremover. Reaksjonene på det var så sterke at Helmut Wegner, som den gode diplomat han er, valgte å sende avbud.

Motstand

Krigsveteranen John Moan i Leksvik begrunner sin motstand mot tanken om tysk nærvær med at han hittil ikke har møtt en eneste tysker som har beklaget ugjerningene under krigen, og at han derfor ikke vil rekke ut hånden til noen tysk tjenestemann.

Det er ingen grunn til å formode at denne saksfremstillingen er uriktig. Men da har han ikke truffet så mange tyskere fra etterkrigsgenerasjonene. Og ambassadør Wegner er bare en av dem som han da faktisk burde ha møtt, i Snåsa eller andre steder, den 8. mai eller andre dager. Eller kanskje Helmut Kohl, som mistet sin bror under krigen. Selv var han 15 ved frigjøringen og låner ofte uttrykket «nåden ved den sene fødsel». Hadde han vært to-tre år eldre, ville sjansene vært betydelig mindre for at han nylig kunne feire sin 65-årsdag.

Lang tid

Det gikk alt for lang tid før den tyske historieskrivningen og skoleundervisningen fikk med seg det som skjedde under Hitlers redselsregime. Men hva med oss? Er vi nå, 50 år etter det tyske sammenbruddet, modne for å diskutere om vi husker litt for godt, og litt for lenge?

Mange Oslo-folk husker åpningsseremonien under vinterlekene i 1952: Den iskalde, plutselige, rungende tausheten da det vesttyske laget marsjerte inn på Bislett. Det var ikke gått syv år. Det var ikke underlig at alle husket. Og tyskerne sa de forsto det.

Tyskerne har et ord som ikke lar seg oversette til norsk. Det sorte hull etter ord som ikke eksisterer, røper gjerne begreper som heller ikke eksisterer fordi det ikke er bruk for dem.

Ordet er Vergangenheitsbewältigung. Det kan oversettes med mestring av fortiden eller av det forgangne, eller av historien. Men i ordet bewältigung ligger noe som blir borte på norsk: Det henger nært sammen med det tyske ordet for vold. Det kreves altså en innsats, en psykisk maktanvendelse, en kraftanstrengelse, for å overvinne sin indre motstand mot å mestre/ nedkjempe/overmanne det forgangne.

Vi er ikke flinke til slikt.

Og det synes klart at vi, som nasjon, ikke kan gjøre det den 8. mai. Kanskje var det det dagen burde brukes til. Slik kommer det ikke til å gå.

Helmut Kohl kan altså reise til Moskva 9. mai, men Helmut Wegner kan ikke reise til Snåsa.

PER EGIL HEGGE

77 19/4-95